

Вінницький національний технічний університет
Факультет менеджменту та інформаційної безпеки
Кафедра філософії та гуманітарних наук

СПОСОБИ ПРОТИДІЇ МАНІПУЛЯЦІЇ СВІДОМІСТЮ (Вибірковий)

всі рівні вищої освіти

Освітня програма: всі
Спеціальність: всі
Викладач: Теклюк А. І.
Мова викладання: українська

Семестр – 3-й або 5-й
Кредитів ЕКТС – 3
Лекцій – 18 год.
Практичних – 18 год.
Самостійна робота – 54 год.
Вид контролю: залік

Передумови для вивчення: вивчення дисципліни безпосередньо базується на знаннях і вміннях, отриманих під час опанування курсу «Філософії». Курс складається з таких частин: теоретичної (лекції), практичної (практичні заняття, написання есе, тести для самоперевірки) та самостійної роботи.

Метою вивчення дисципліни є досягнення студентами принципів і правил критичного мислення, як основи запобігання маніпуляції свідомістю, набуття навиків критичного мислення та обґрунтованого прийняття рішень.

Компетентності:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та проблеми у сферах підприємницької, торговельної та біржової діяльності або в процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів організації і функціонування підприємницьких, торговельних, біржових структур і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях.

ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

СК 1. Критичне осмислення теоретичних засад підприємницької, торговельної та біржової діяльності. СК 2. Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.

Результати навчання:

ПРН 1. Використовувати базові знання з підприємництва, торгівлі і біржової діяльності й уміння критичного мислення, аналізу та синтезу в професійних цілях.

ПРН 2. Застосовувати набуті знання для виявлення, постановки та вирішення завдань за різних практичних ситуацій в підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.

ПРН 5. Організовувати пошук, самостійний відбір, якісну обробку інформації з різних джерел для формування банків даних у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.

ПРН 12. Володіти методами та інструментарієм для обґрунтування управлінських рішень щодо створення й функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.

Тематика

Змістовний модуль 1:

Тема 1. Свідомість: сутність і прояви

Загальна теорія свідомості. Свідомість і мозок. Сучасні теорії свідомості (З. Фрейд, К. Юнг, С. Грофф, Дж.Серль, Д.Деннет, К.Уїлбер). Індивідуальна і суспільна свідомість. Свідоме та несвідоме. Вияви свідомості в різних сферах суспільства.

Тема 2. Маніпуляція

Сутність маніпуляції. Маніпулятор і об'єкт маніпуляції. Ознаки маніпуляції свідомістю. Технології, механізми. Види і процеси маніпулювання.

Тема 3. Маніпуляція в різних сферах життєдіяльності людини

Маніпуляція в політиці. Маніпуляція в рекламі. Маніпуляція в релігійному середовищі. Технології контролю і маніпулювання свідомістю сучасними тоталітарними сектами. Маніпуляції в конфліктних ситуаціях.

Тема 4. Критичне мислення як основа протидії маніпуляції свідомістю.

Логіка і критичне мислення. Критичне мислення і толерантність. Основні характеристики критичного мислення. Структура процесу критичного мислення. Перешкоди критичного мислення.

Тема 5. Засоби розвитку критичного мислення.

Характеристика головних етапів технології розвитку критичного мислення. Рефлексія в технології розвитку критичного мислення. Стратегії, процедури та технічні прийоми розвитку критичного мислення. Технологія розвитку критичного мислення через читання та писання (Ч. Темпл, К. Мередіт, С.І. Заїр-Бек). Установки критичного мислення (Д. Халперн). Типи знань в контексті критичного мислення: оперативні знання, концептуальні знання. Кроки критичного мислення: спостереження, аналіз і перевірка, формулювання альтернативи, дія. Запитання як інструменти критичного мислення та орієнтації в проблемах. Техніки критичного мислення.

Тема 6. Форми та засоби тренування розуму

Концентрація уваги. Підвищення витривалості. Гімнастика для розуму: образне мислення і вербальне мислення. Сила розуму: вирішення проблем. Пам'ять: методи й засоби тренування. Гнучкість розуму: аналіз і синтез. Координація розуму: прийняття рішень, імпровізація, творчість. Інтелектуальні ігри як засіб тренування мислення. Різновиди інтелектуальних ігор і їх використання для розвитку відповідних розумових здібностей.

Тема 7. Способи протидії основним методам маніпуляції

Способи захисту від маніпулювання: пасивний, нейтральний, активний. Способи протидії маніпуляції в переговорах, ЗМІ. Способи протидії технологіям обману. Популярні методи маніпуляції свідомістю та засоби захисту від них: «Анонімний авторитет», «Тримай злодія», «Емоційний резонанс», «Ефект ореола», «Ефект первинності», «Хибна аналогія», «Відвертання уваги», «Напівправда», «Принцип контрасту», «Рейтингування», «Створення асоціацій», «Створення загрози».

Тема 8. Доведення та спростування як засіб проти маніпуляції свідомістю.

Структура доведення. Способи доведення. Підстави та сутність критики. Алгоритм критики. Спростування: критика тези, критика аргументів, критика демонстрації. Логічні правила та помилки відносно тези, аргументів, демонстрації. Коректні та некоректні прийоми ведення дискусії. Паралогізми та софізми: виявлення та спростування.

Теми практичних занять Маніпуляція

Сутність маніпуляції. Маніпулятор і об'єкт маніпуляції.

Маніпуляція в різних сферах життєдіяльності людини Маніпуляція в політиці. Маніпуляція в рекламі.

Засоби розвитку критичного мислення.

Характеристика головних етапів технології розвитку критичного мислення. Рефлексія в технології розвитку критичного мислення

Форми та засоби тренування розуму

Концентрація уваги. Підвищення витривалості. Гімнастика для розуму

Способи протидії основним методам маніпуляції

Способи захисту від маніпулювання: пасивний, нейтральний, активний

Доведення та спростування як засіб проти маніпуляції свідомістю.

Структура доведення. Способи доведення. Підстави та сутність критики. Алгоритм критики.

Контроль

Поточний контроль проводиться шляхом написання колоквіумів у формі контрольної роботи або тестів. Підсумковий контроль знань студентів проводиться шляхом складання недиференційованого заліку за темами, що охоплюють весь курс дисципліни. Недиференційований залік може проводитись за допомогою усного опитування та/або тестів.

Оцінювання результатів навчання

		Модуль
Вид роботи		1
1.	Виконання практичних завдань	30
2.	Виконання завдань з СРС	30
3.	Колоквіуми / 1 колоквіум –/	40
Всього		100

Критерії оцінювання знань, умінь та навичок здобувачів

Рівень компетентності	За нац. шкалою	За шкалою ЕКТС	Критерії оцінювання
IV Високий (творчий) «5»	зараховано	A	Виставляється, якщо виявлено всебічні, систематизовані, глибокі знання матеріалу, який виноситься на контроль, уміння вільно виконувати завдання, передбачені програмою, знання основної і додаткової літератури, передбаченої програмою на рівні творчого використання.
III Достатній (конструктивний) «4»		B	Повні знання з питань і задач, що стоять перед студентом. Уміння викладати основні ідеї. Вміння професійно відстоювати свою точку зору. Припускаються несуттєві неточності у викладенні матеріалу та у відповідях.
		C	Достатньо повні знання з поставлених питань і задач. Вміння викладати основні ідеї. Здатність самостійно застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних ситуацій, наводити окремі власні приклади на підтвердження власних тверджень. Вміння доводити правильність своїх рішень. Несуттєві неточності у відповідях.
		II Середній (репродуктивний) «3»	D
E			Задовільні знання програмного матеріалу на рівні вищому за початковий. Здатність за допомогою викладача логічно відтворювати значну частину матеріалу. При відповіді на запитання виникають труднощі у деяких положеннях, відповіді не повні.
I Низький «2»	незараховано	FX	Теорією володіє на рівні фрагментів, викладає матеріал уривчасто. Утруднюється в обґрунтуванні рішень, на запитання викладача дає неправильні відповіді (40-60%), пояснення не до ладу. Самостійно, без допомоги викладача, не може сформулювати рішення задачі.
		F	Теорією володіє на рівні фрагментів, викладає матеріал уривчасто. Утруднюється в обґрунтуванні рішень, на запитання викладача дає неправильні відповіді (60-100%). Самостійно, без допомоги викладача, не може сформулювати алгоритм рішення задачі.

Політика курсу

Викладач та всі здобувачі, що вивчають цей курс, зобов'язуються дотримуватись таких положень Кодекс етики ВНТУ, Положення про академічну доброчесність студентів та науково-педагогічних працівників ВНТУ, Положення про рейтингову систему оцінювання досягнень студентів у ВНТУ та розуміють, що за їх порушення несуть особисту відповідальність.

Базові інформаційні ресурси

1. Тягло О. В. Критичне мислення. – Харків: Видавнича група «Основа», 2008, - 189с.
2. Бойко О. Д. Анатомія політичного маніпулювання / О. Д. Бойко. – Ніжин : Міланік, 2007. – 223 с.
3. Боно Э. Параллельное мышление. – Минск: Попурри, 2007. – 320с.
4. Кара-Мурза С. Манипуляция сознанием. Киев: Оріяни», 2000. – 450с.
5. Бутенко А.В., Ходос Е.А. Критическое мышление: метод, теория, практика. Учеб.-метод. пособие. М.: Мирос, 2002. – 176 с.
6. Халперн Д. Психология критического мышления. — СПб.: Издательство «Питер», 2000. — 512 с.
7. Загашев И. О., Заир-Бек С. И. Критическое мышление. Технология развития. - СПб.: Альянс «Дельта», 2003. – 284с.
8. Хенрик Фексеус Искусство манипуляции. Как не дать себя обмануть М: Издательство: «Рипол Классик», 2010. – 265с.
9. Elliott C., Turnbull S. Critical Thinking in Human Resource Development.— Routledge, 2005.— 210с.
10. Конверський А. Є. Критичне мислення. Підручник для студентів навчальних закладів вищої освіти усіх спеціальностей. - К.: Центр учбової літератури, 2018. - 344 с.